

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

2021-2022

FilmoTeca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

CICLE CINEMA, MEMÒRIA, PAU I DRETS HUMANS

DIA INTERNACIONAL DE TOLERÀNCIA ZERO AMB LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA

Sessió de fragments audiovisuals

Material didàctic de la sessió

Recomanada per a 3r i 4t d'ESO, Batxillerat i Cicles Formatius

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat de Catalunya
Departament
d'Educació

Filmoteca per a les escoles està adreçat a centres educatius i té l'objectiu de fomentar l'interès d'infants i joves pel cinema, així com de formar els espectadors i espectadores del futur, tot posant en valor el nostre patrimoni cinematogràfic.

El cicle Cinema, memòria, pau i drets humans inclou projeccions i activitats pedagògiques associades als àmbits de memòria democràtica, pau i drets humans, i vinculades a un dia internacional relacionat amb aquestes temàtiques.

Aquest cicle està organitzat pels Serveis Educatius de la Filmoteca de Catalunya, el Departament d'Educació, la Direcció General de Memòria Democràtica i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Índex

5	Fitxes tècniques i sinopsis
6	Què treballem? Persones expertes convidades
7	Competències curriculars relacionades
8	Imatges per la transformació social
10	La denúncia de la vulneració drets dels sexuals i reproductius de les dones
12	L'autoria africana que s'ha preocupat pels drets reproductius i sexuals
14	Proposta d'activitats
19	Documentació relacionada
20	Glossari

Fitxes tècniques i sinopsis

Moolaadé

Ousmane Sembene
França, 2005. (fragment)

Colle Ardo viu en un poble africà. Fa set anys, no va permetre que la seva filla fos sotmesa a la mutilació genital, una pràctica que li sembla una barbàrie. Avui, quatre nenes s'escapen per fugir del ritual de la purificació i li demanen a Colle que les protegeixi. A partir d'aquests moments, s'enfronten dos valors: el respecte al dret d'asil (el "moolaadé") i la tradició de l'ablació (la "salindé"). Amb la seva decisió d'acollir i ajudar les nenes Colle Ardo provoca una crisi en la vida del poble. Colle fins i tot suportarà el sofriment del càstig i la humiliació pública abans de renunciar a la seva posició, desencadenant així una autèntica rebel·lió de dones que exigeixen que cap nena més sigui mutilada.

Womanhood

Beryl Magoko
Alemanya, 2018. (fragment)

Amb 10 anys, la Beryl Magoko era una nena que creixia en un poble rural de Kenya i pensava que totes les nenes del món havien de ser "circumcidades" a través de la Mutilació Genital Femenina (MGF), com un simple ritual de pas de la infantesa a la vida adulta i, sobretot, d'acceptació dins de la seva comunitat. Ningú la va advertir del patiment físic i emocional que això li suposaria en el futur. Avui dia, la Beryl, directora del documental, sap que la cirurgia reconstructiva és una possibilitat real amb què podria recuperar el que un cop va perdre, però no està segura si l'ajudarà a sentir-se millor.

Material didàctic elaborat per:

Què treballem?

- Imatges per la transformació social
- La denúncia de la vulneració dels sexuals i reproductius de les dones
- L'autoria africana que s'ha preocupat pels drets reproductius i sexuals

Persones expertes convidades

Fundació Wassu UAB

Organització científica d'àmbit internacional, allotjada a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Actuen per a la prevenció de les pràctiques tradicionals perjudicials, amb especial focus en la Mutilació Genital Femenina (MGF), la cura de les seves conseqüències i l'acompanyament de les dones i nenes que la pateixen. Treballem a través de la recerca antropològica i mèdica, aplicada a la transferència de coneixement.

Material didàctic elaborat per:

Competències bàsiques relacionades

Competències bàsiques de l'àmbit social

- Analitzar els canvis i les continuïtats dels fets o fenòmens històrics per comprendre'n la causalitat històrica.
- Analitzar les manifestacions culturals i relacionar-les amb els seus creadors i la seva època, per interpretar les diverses cosmovisions i la seva finalitat.
- Valorar les expressions culturals pròpies, per afavorir la construcció de la identitat personal dins d'un món global i divers.
- Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític.
- Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.
- Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones.

Competències bàsiques de l'àmbit de cultura i valors

- Actuar amb autonomia en la presa de decisions i ser responsable dels propis actes.
- Assumir actituds ètiques derivades de la Declaració Universal dels Drets Humans.
- Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i per consolidar el pensament propi.

- Mostrar actituds de respecte actiu envers les altres persones, cultures, opcions i creences.
- Aplicar el diàleg i exercitar totes les habilitats que comporta, especialment per a la solució de conflictes interpersonals i per propiciar la cultura de la pau.

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

- Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques.
- Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural.
- Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions.

Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic

- Obtenir informació, interpretar i valorar el contingut de textos escrits de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics per comprendre'ls.
- Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta.

Material didàctic elaborat per:

Imatges per la transformació social

En aquest anunci d'Axe l'estereotip de l'home conquistador té una vessant doble etnocèntrica i sexista.

L'Àfrica amb la intermediació paternalista del "Primer món"

La societat en la què vivim, resultat de diversos canvis històrics, es mou en gran part amb valors propis dels discursos occidentalistes, capitalistes, heteronormatius i patriarcals. Discursos que han dibuixat el model social que ha perviscut al llarg de la història, que es legitima a través del sistema simbòlic, dels sistemes de producció i de les seves institucions, i que es relaciona amb l'èxit social. La construcció de la diferència respon a raons arbitràries, a una voluntat determinada que implica la formulació de discursos amb representacions concretes sobre el món. Els discursos sobre l'alteritat es converteixen en eines de poder, un poder que va més enllà de la coacció física o del domini econòmic, que troba la seva expressió en la representació dels altres, en l'autoritat per traçar-ne la imatge considerant-lo exòtic, culturalment estrany, eròtic, infantil, etc.

La representació de la realitat africana que ens ha arribat, en general, no s'ha fet des de l'Àfrica. Com a conseqüència, les produccions audiovisuals occidentals, les que consumim en la gran majoria, presenten en general re-

miniscències dels discursos colonialistes. Les idees que es promouen al voltant de les persones provinents "d'altres orígens" són construccions fetes, la major part de les vegades, des del punt de vista de l'etnocentrisme occidentalista. Els discursos racistes que sovint resulten d'aquest tipus d'estereotipatges es basen en pretextos de menyspreu vers les diferències pel color de la pell, lloc d'origen, religió o costums, amb l'objectiu de dominar aquest "altre" i inferioritzar-lo. Si de per si ja és escassa l'aparició de persones d'altres ètnies als mitjans i al cinema, encara és més significatiu que quan ho facin sigui sota uns esquemes antiquats i fortament estereotipats, pels quals només es ressalten aspectes socialment poc valorats.

Tot i que són idees que poden semblar caduques en ple segle XXI, encara són moltes les produccions on es perpetuen aquests imaginaris, sovint emmascarats pel format de la comèdia costumista i l'humor. És el cas de *Lo nunca visto* (Marian Seresky, 2019), una pel·lícula espanyola que a base de tòpics intenta fer reflexionar sobre la despoblació rural i el racisme. El problema és que per tractar aquesta última qüestió, per la representació

Material didàctic elaborat per:

dels personatges negres (coprotagonistes del film) utilitzen estratègies com l'animalització i l'exotització. Com és habitual, a les persones africanes se les associa de manera generalitzada amb idees com el canibalisme, la potència sexual desmesurada i altres costums titllats de primaris.

El paper del cinema i l'audiovisual com a agent pel canvi

El cinema, però, és també un agent de transformació en la mesura que és un medi de coneixement i de crítica. Aquesta funció, que pot derivar en reflexió, visibilitat, denúncia i sensibilització, ha conviscut amb la que ha reforçat, a cop d'imatge, els imaginaris racistes de la nostra societat. Les representacions estereotipades en clau d'humor i paròdia pertanyen en general al gènere de la comèdia i l'entreteniment, però també es pot parlar d'un tipus de cinema que té la voluntat d'incidir en la transformació social.

El cinema militant és aquell que fa explícit els seus objectius de contrainformació, canvi social i presa de consciència. Els anys seixanta i setanta del segle passat van ser els anys de proliferació d'aquest tipus de cinema, concebut com una pràctica política. La intenció dels

i les cineastes que el realitzaven era intervenir directament sobre el públic, acompanyant i difonent les lluites obreres, estudiantils i del moviment feminista. Les pel·lícules servien per fer crítica a la ideologia dominant i al mateix temps, com un instrument de conscienciació davant les situacions de desigualtat. Alguns exemples van ser Cinelutte, Cinémalibre o Collectif Jeune-cinéma, en el cas de França; Centro Documetazionne Cinema e Lutta de Classe, a Itàlia; Center Cinema Cooperative, als Estats Units; Grupo Cine Liberación o Cine de la Base, a l'Argentina; Colectivo Cine Clase o la Cooperativa de Cinema Alternatiu, a Espanya. A Catalunya, cineastes com Llorenç Soler, Helena Lumbreras, Joaquim Jordà o Mercè Conesa van treballar en el mateix sentit contra la dictadura franquista i contra els atacs als drets socials i laborals després de la mort de Francisco Franco. Com diu Helena Lumbreras, fundadora amb Mariano Lisa del Colectivo Cine de Clase: «El CCC no hace historia del cine, hace historia con el cine»¹. Si el cinema no podia transformar directament les relacions de poder, econòmiques o de dominació, sí que podia transformar els homes i les dones, agents potencials d'aquest canvi.

1. Campo, Javier; Dodaro, Christian (Coord.). *Cine documental, memoria y derechos humanos*. Buenos Aires: Ediciones del movimiento, Nuestra América, 2007

La recurrència a l'estereotip en la representació dels i les negres a *Lo nunca visto* (Marina Seresesky, 2019) fa que la voluntat de denúncia del racisme es difumini.

Material didàctic elaborat per:

La denúncia de la vulneració dels drets sexuals i reproductius de les dones

La pel·lícula *Cosas de mujeres* (1978), de Martha Rosa Fernández, sorgí amb la funció molt evident de descriminalitzar l'avortament.

També al cinema militant

Un dels altres col·lectius de cinema militant que sorgí a la dècada dels setanta, pioner en la sensibilització dels drets de les dones, fou el Colectivo Cine Mujer de Mèxic. Neix de la setena i vuitena promoció del Centro de Estudios Cinematográficos (CUEC) de la UNAM, a la Ciutat de Mèxic. La fundació del col·lectiu s'atribueix a la cineasta Rosa Martha Fernández, directora de treballs com *Cosas de mujeres* (1978) i *Rompiendo el silencio* (1979), tot i que les tasques de guió i altres oficis creatius de la realització de les peces són col·lectius.

Si bé la temàtica de les pel·lícules que es creaven dins del Colectivo Cine Mujer era variada, totes tenien en comú la filmació de la condi-

ció de les dones des d'una mirada feminista. A més, sempre des d'una òptica que provoqués la reflexió del públic. Aquest estava format en gran part per dones que discutien la temàtica de les projeccions allà on fos que es realitzessin: espais freqüentats per dones rurals o urbanes, seus de sindicats, colònies populars o aules universitàries.

Els dos migmetratges es poden catalogar com a documentals híbrids, ja que combinen la posada en escena d'històries molt realistes, de ficció, amb imatges i testimonis documentals que aporten versemblança a l'altra part. És una estratègia narrativa inspirada en l'obra d'una altra cineasta interessada en la denúncia social, la cubana Sara Gómez.

Cosas de mujeres (1978) aborda la impotència i la vulnerabilitat de les estudiants mexicanes que havien de recórrer a la clandestinitat per interrompre voluntàriament l'embaràs, i els riscos per la salut d'haver de fer-ho d'amagat. Per la seva banda, *Rompiendo el silencio* (1979) aprofundeix en els mecanismes masclistes de la policia a l'hora de tractar casos de violència sexual.

En el context del cinema feminista militant, val la pena mencionar també el que ha estat descrit com el primer film feminista italià. Es tracta de *L'aggettivo dona* (1971), una peça dedicada a les dones i al voltant de les dones. Dirigida per l'incipient Colletivo Fem-

Material didàctic elaborat per:

Protesta contra la Mutilació Genital Femenina amb la pancarta "Salva una nena i trenca la fulla d'afaitar".

ministra Cinema-Roma, que posteriorment realitzaria *La lotta non é finita* (1973), el film mostra la quotidianitat polititzada de dones molt diverses que treballen a casa, que ocupen les fàbriques, que narren experiències sexuals o avortaments clandestins i que denuncien l'educació patriarcal entre primers plans de penis d'estàtues romanes i cites misògines dels "grans" filòsofs.

Uns drets humans universals

El cinema i les sèries han explorat al llarg dels anys i des de diferents prismes la vulneració dels drets sexuals i reproductius. Ja se n'encarregava el cinema militant del segle passat, però també altres tipus de produccions, més o menys reconegudes i distribuïdes, com pel·lícules de ficció o documentals, que segueixen el rastre del cinema militant i la seva voluntat d'incidir en la transformació social.

L'objectiu de les produccions audiovisuals de posar al centre de les pantalles la vulneració

dels drets sexuals i reproductius és assenyalar el que diferents tractats internacionals subratllen: aquesta vulneració és una vulneració dels Drets Humans. El cinema, amb la seva capacitat de modelar imaginari, pot contribuir profundament en la sensibilització d'aquestes qüestions.

Tal com assenyala la web de l'Observatori pels Drets Sexuals i Reproductius (DSIR), "adoptar un enfocament de drets sexuals i reproductius significa que aquests drets no només garanteixen l'accés a l'atenció en salut sexual i reproductiva, sinó que també garanteixen l'autonomia de les dones". Aquesta eina de denúncia i sensibilització que treballa la vulneració dels DSIR insisteix, a més, que les dones no pateixin cap discriminació en aquest camí, amb l'objectiu de prendre les seves pròpies decisions en tot el que correspongui a la seva sexualitat, inclosa la reproducció. Per aconseguir-ho, és fonamental una educació i informació veraç, oportuna, científica i sense prejudicis.

Material didàctic elaborat per:

L'autoria africana que s'ha preocupat pels drets reproductius i sexuals

Mossane (1996), de Safi Faye, apunta un cinema compromès amb la realitat del seu continent i amb gran sensibilitat.

L'emergència dels cinemes africans

En el període fundacional de la indústria cinematogràfica al continent africà, Senegal ha sigut el país més rellevant. En concret, per les creacions pioneres d'Ousmane Sembène (1923-2007), amb un cinema de ficció influenciat pel neorealisme Italià. A banda de l'ús de llum natural i dels rodages en escenaris reals, aquest moviment sorgit després de la II Guerra Mundial es caracteritza formalment per treballar amb actors no professionals i per una flexibilitat en el guió que permetia certa improvisació en el rodatge.

La peça inaugural de Sembène fou *Borrom Street* (1962), un curtmetratge que presenta

una visió amarga i desencantada de la vida a la capital senegalesa als anys seixanta. Al camí inaugurat per Ousmane Sembène, s'hi afegeix una de les primeres realitzadores africanes, Safi Faye, amb *Kaddu Beykat* (Carta de presentació) (1975), un destacat apropament etnogràfic de la vida rural del seu país. Anys més tard, realitzaria la pel·lícula de ficció *Mossane* (1996), considerat com el film més simbòlic de tota la seva filmografia. Inspirat en una llegenda tradicional senegalesa, planteja la qüestió dels matrimonis convencionals i el conflicte amb els desitjos imprevistos. La realitzadora mostrarà un interès especial en la recreació de la vida quotidiana en un entorn rural, marc en el qual es desenvolupa l'acció de la seva pel·lícula.

Material didàctic elaborat per:

L'obra de la cineasta també Fanta Régina Nacro és meritòria de comentar: es dona a conèixer internacionalment per ser la primera dona de Burkina Faso a dirigir un llargmetratge, i per haver fundat l'African Guild of Directors and Producers. El curtmetratge sobre la prevenció de la sida (*Li truc de Konaté*, 1998) va recollir èxits en diversos festivals internacionals. Fa més de vint anys que realitza pel·lícules sobre les tradicions africanes i sempre projecta una mirada incisiva i còmica sobre la sexualitat, les relacions de gènere o la modernitat.

La perspectiva social

El cineasta Ousmane Sembène centrà la seva obra en el retrat de l'Àfrica postcolonial des d'un posicionament crític, a través de personatges, homes i dones, que lluiten per fer del seu dia a dia un entorn més igualitari. Format a l'Escola de Cinema Gorki de Moscou el 1961 i afiliat al Partit Comunista, les seves pel·lícules tracen recorreguts pels diferents tipus d'opressió: ètnia, raça, classe social, gènere, edat, cultural, geogràfica, etc. Es pot parlar, així, d'un cinema social que sovint està rodat en llengües africanes perquè vol apel·lar directament al públic del continent. Amb el convenciment que el cinema és més que una font d'entreteniment i que pot contribuir al mencionat canvi social i polític, el realitzador té sempre present la cerca d'una identitat africana després de l'època de la colonització. És especialment a les pel·lícules dels últims anys, *Faat Kiné* (2003) i *Moolaadé* (2005), on posa en el centre heroïnes que es rebel·len contra les tradicions imposades, mentre marquen un nou rumb dins les seves comunitats. *Faat Kiné* (2003) és un retrat de la dona africana del segle XXI, amb independència econòmica i sexual, que afronta els impediments i el masclisme dels qui l'envolten.

La maliana Fatoumata Coulibary, actriu i militant contra la mutilació genital femenina, encarna el paper de la protagonista de *Moolaadé* (2005), Colle Ardo. Una decisió que no és casual, ja que l'objectiu de la pel·lícula és la denúncia de les conseqüències terribles per la salut de les dones i les nenes sotmeses a aquesta pràctica. En una interpretació magistral que transmet humanitat, força i convicció, la pel·lícula aboca llum en un tema que a l'Àfrica encara es força tabú.

El posicionament d'Ousmane Sembène és rotund contra aquesta pràctica, com ho és el de la cineasta kenyana Beryl Magoko, que n'ha estrenat el documental en primera persona *Womanhood* (2018). Tots dos reflecteixen la complexa varietat de posicionaments que conviuen en la societat africana. El qüestionament de la tradició es fa, doncs, de les mans de qui l'ha viscut de primera mà o en el si de la seva societat, i per tant, no des del prisma blanc i occidental. Una idea que, segons la sociòloga especialitzada en estudis de gènere Chandra Mohanty, confronta la imatge monolítica que s'ha construït de la "dona del tercer Món", subjecte subaltern o víctima que "necessita ser salvada".

A *Womanhood* (2018) de Beryl Magoko, la directora comparteix les seves sensacions més íntimes i silenciades sobre la MGF, i per primera vegada, amb la seva mare.

Material didàctic elaborat per:

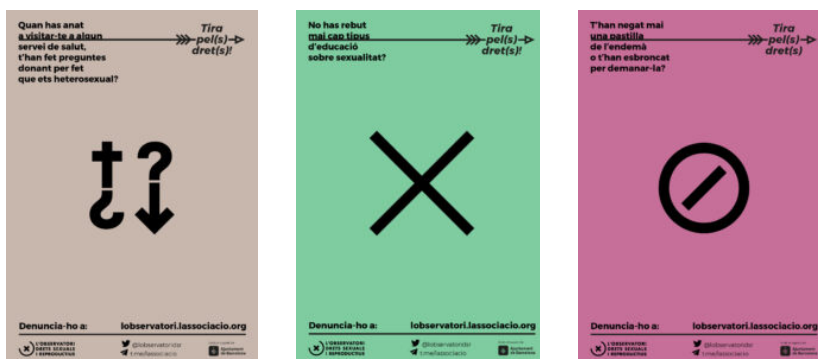
Proposta d'activitats

Abans del visionat:

- Els Drets Sexuals i Reproductius formen part dels Drets Humans i són universals. Així i tot, segons unes dades recollides per l'Observatori dels Drets Sexuals i Reproductius el 2018:

- * 6 de cada 10 persones asseguren no haver sentit mai a parlar dels Drets Sexuals i Reproductius.
- * Un 71% de les enquestades assegura haver-se sentit menystinguda durant l'embaràs o part.
- * El 38% s'ha sentit jutjada o l'han esbrincada en demanar una pastilla anticonceptiva.
- * Un 40% creuen tenir poca informació sobre com poder realitzar una Interrupció Voluntària de l'Embaràs.
- * Gairebé el 30% sent que el lloc on viu dificulta l'accés als serveis de salut sexual.

- Demanar a l'alumnat que analitzi per petits grups les dotze propostes de cartelleria de la campanya "Tira pel(s) dret(s)!", de l'Observatori dels Drets Sexuals i Reproductius, disponible en línia a la seva web (apartat Campanya). L'objectiu és detectar quin dret s'ha vulnerat en cada cartell i com el grafisme representa aquesta vulneració.

- A partir de l'intercanvi de l'activitat anterior dels resultats amb la resta de grups que han analitzat els cartells de la campanya "Tira pel(s) dret(s)!", proposar un debat de quins drets dels cartells són coneguts per l'alumnat i quins no, i quins són els motius que hi ha al darrere.
- Feu una recerca sobre els orígens de la creació dels drets humans a partir de la Constitució francesa de 1895 i la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà de la Il·lustració fins a la Declaració Universal dels Drets Humans de

Material didàctic elaborat per:

1948. Quins aspectes s'han mantingut i quins s'han transformat? Reflexioneu sobre els conceptes home i ciutadà: a qui deixen fora?

- A Granollers existeix des de 2014 l'associació ADIS (Associació de Dones Immigrants Subsaharianes), per tal d'esdevenir punt de trobada i de referència de totes les dones africanes, independentment de la seva proveniença així com per afavorir el seu procés d'apoderament. Per grups, buscar informació sobre el treball que realitza ADIS a peu de carrer i quines són les seves reivindicacions. Quina relació tenen les seves propostes d'autoorganització amb la precarietat derivada de la "cadena global de les cures"? Què han aconseguit fins ara? Quina és la seva fita?
- En una edició en paper del 2016 del diari *The Guardian*, Henry Stewart va escriure la següent carta al director (traducció de Codigonuevo.com), que va esdevenir viral després de ser publicada a Internet:

"Ninguna mujer en burka (ni hijab ni burkini) me ha causado daño alguno. Pero me atracó (sin explicación) un hombre en traje. Hombres en traje me malvendieron pensiones y seguros, costándome miles de libras. Un hombre en traje nos llevó a una guerra ilegal y desastrosa. Hombres en traje lideraron los bancos y colapsaron la economía mundial. Entonces, otros hombres en traje aumentaron la miseria de millones mediante la austeridad. Si vamos a empezar a decirle a la gente lo que tiene que llevar, entonces quizás deberíamos prohibir los trajes."

- Realitzar una anàlisi de comprensió del significat del text a partir d'aquestes preguntes:

- * Quins prejudicis existeixen sobre les pràctiques culturals que ens són alienes?
- * Quina és la queixa de Henry Stewart?
- * A qui es refereix amb els "Hombres en traje"? És el mateix o són diversos?
- * Quina crítica fa l'autor, considerant que escriu des d'occident, a un diari occidental, i en referència a la problemàtica de la prohibició del burkini en algunes platges franceses? Podeu buscar informació sobre aquesta prohibició.
- * Quina és la funció de les cartes al director?

-Imaginar que a l'escola hi ha un mitjà de comunicació escrita. Escriure una carta al director breu, exposant una crítica a algun succés que us indigni, com per exemple la distribució desigual de les zones d'esbarjo entre nens i nenes, o l'assetjament escolar. Per fer-ho, treballar l'objectiu de la crítica des d'un posicionament reflexiu, exposant a qui afecta i de quina manera, i amb la proposta d'idees per millorar la situació.

Material didàctic elaborat per:

Després del visionat:

- Fer una petita recerca sobre la darrera edició del Festival de Cine Africano FCAT, un festival que es defineix en la seva pàgina web com aquell que dona *“voz a los cineastas africanos porque creemos que es hora de que África sea contada por los africanos”*.

* Què significa aquesta última frase? Qui sol explicar com és Àfrica? Per respondre aquestes preguntes es pot fer una pluja d'idees sobre els estereotips que versen sobre el continent, amb relació a conceptes com prosperitat, desenvolupament, camp/ciutat, colonialisme o explotació dels recursos naturals.

* Reflexionar sobre el tipus de temes que poden tractar les pel·lícules d'aquest festival: són les mateixes que les del nostre continent? Per què? Què pot aportar l'existència d'un festival com aquest?

* Accedir a la programació del 2019 del festival i per grups de tres, escollir una pel·lícula i buscar-ne informació en línia: fitxa tècnica, sinopsis, tràiler i el que n'hagi dit de premsa o la crítica. En acabar, realitzar una petita presentació davant la classe de per què seria interessant programar un cinefòrum amb aquella pel·lícula escollida.

- La investigadora i escriptora feminista Sophie Mayer explica en el seu article *Canviar el món film a film (Changing the World one film at a time)* que resulta tan estimulant com depriment tornar a veure els documentals que van emergir als anys setanta des dels col·lectius de dones feministes a Europa i, especialment, a l'Amèrica Llatina:

“Todos muestran la historia en bucle. El aborto, la salud sexual, la persecución de la violación, los salarios de las mujeres, la prostitución, la experiencia femenina de la guerra y el colonialismo y la representación de las mujeres en los medios de comunicación son, todavía hoy, asuntos globales urgentes y controvertidos”. (Mayer 2011: 20-21).

* Organitzar un debat a l'aula a partir de l'anàlisi del posicionament de l'autora en aquest article: amb què es refereix a bucle? Com es concreta

Material didàctic elaborat per:

que aquestes temàtiques siguin qüestions contemporànies o urgents? Escolliu un dels ítems que comenta Sophie Mayer (avortament, salut sexual, violació, sous de les dones, etc.) i compareu el canvi de condicions entre els anys setanta i l'actualitat al nostre país i a un país de l'Amèrica Llatina.

- Davant de certes situacions d'injustícia, és freqüent que els col·lectius afectats i la societat sensibilitzada responguin organitzant-se. El moviment feminista, l'independentista, el de les persones pensionistes, són alguns dels que s'han viscut darrerament al nostre país.

* En quin context va néixer la Marea Verde argentina? Quines mesures reclamaven i què van aconseguir? Com ha aconseguit escampar les seves demandes a altres països de l'Amèrica Llatina? Què es va fer des de Catalunya per donar suport a la lluita?

* Reflexionar sobre el poder de convocatòria de les xarxes socials en l'organització de manifestacions i convocatòries de sensibilització i denúncia.

* Quines altres protestes o mobilitzacions són importants per vosaltres? Argumentar-ho.

- Aquesta imatge pertany a una campanya de la tardor del 2019 de la Creu Roja espanyola. Com si es tractés d'una visió contemporània del quadre de Miquel Àngel "La Pietat", una dona blanca sosté en braços a un jove negre en un context marítim. La imatge ha aixecat molta polseguera perquè remet al concepte de complex de salvadora blanca.

* Buscar el quadre del pintor, contrastar-lo amb la campanya i reflexionar sobre la construcció del punt de vista de la imatge de la Creu Roja: Què vol representar la fotografia? A què es vol referir aquest concepte de "complex de salvadora blanca"? Com es pot relacionar amb el racisme estructural o institucional i les relacions de violència i desigualtat que implica, també en l'àmbit de la cooperació internacional?

Material didàctic elaborat per:

- Llegir i comentar el fragment del *Manifest: per un cinema clitoridià vaginal* (1973), del Collettivo Femminista Cinema-Roma, per veure quines reflexions plantejaven les seves integrants fa quatre dècades. Són reflexions actuals?

“El cinema com a creació artística continua sent un fet estètic i cultural, separat de la realitat quotidiana. La seva naturalesa espectacular és part de l'espectacle general experimentat en una societat que ens insta a assumir constantment rols, és a dir, semblar en lloc de ser. La creativitat es torna revolucionària quan no es limita a l'operació “artística”, sinó que es converteix en la creació de la vida mateixa.

Els mitjans de comunicació audiovisual, causa del seu ús generalitzat, són l'eina més poderosa utilitzada pel poder per influir en el comportament, els desitjos, les eleccions i les formes de pensar dels individus, segons els cànons establerts per les societats en les quals regnen les condicions modernes de producció i fal·locràcia per a la seva conservació. La gamma d'estereotips femenins proposats ha estat sempre funcional a les necessitats econòmiques i socials de cada moment històric particular. (...) LA NOSTRA ÉS UNA CRIDA A LA REFLEXIÓ I A LA CRÍTICA QUE ES FAN ACCIÓ. (...) LA NOSTRA UNIÓ ÉS D'AMOR I LLUITA.”

Material didàctic elaborat per:

Documentació relacionada

Filmografia d'interès

- BREF (Médicos del Mundo, 2013). Disponible en línia a YouTube.
- Reportatge 30' MGF Matar el monstre (Sara Segarra i Sion Biurrun, 2019). Disponible en línia a TV3 a la carta.
- Ilcawo, la luz en la noche (Intermon Oxfam, 2016). Disponible en línia a YouTube.

Bibliografia i altres recursos emprats

- Elena, Alberto. *Los cines periféricos*. Paidós Estudio, Barcelona, 1999.
- Cosas de mujeres. Rompiendo el silencio, de Rosa Maria Palencia Villa, a *Pioneres del Documental Llatinoamericà*. Drac Màgic, 2017. Publicació disponible en línia.

Recursos i enllaços d'interès

Fundació Wassu UAB

uab.cat/web/fundacio-wassu-uab-1345793831393.html

Associació de Dones Immigrants Subsaharianes (ADIS)

sites.google.com/site/adisgranollers381

Observatori de Drets Sexuals i Reproductius

drets-sexuals-i-reproductius.lassociacio.org

Observatori contra la Homofòbia

och.cat

Media.cat - Observatori crític dels mitjans

media.cat

Material didàctic elaborat per:

Glossari

Mutilació Genital Femenina (MGF): És reconeguda internacionalment com una violació dels drets humans de les dones i nenes, i és considerada una de les màximes manifestacions de violència masclista. La MGF comprèn tots els procediments que, de forma intencional i per motius no mèdics, alteren o lesionen els òrgans genitals femenins. És practicada majoritàriament en menors i constitueix també una violació dels drets de l'infant. Viola els drets a la salut i els drets sexuals i reproductius, la seguretat i la integritat física, el dret a no ser sotmesa a tortures i tractes cruels, inhumans o degradants, i el dret a la vida en els casos en què el procediment acaba produint la mort.

Patriarcat: Forma d'organització política, social, econòmica, ideològica i religiosa basada en la idea d'autoritat i superioritat del que és masculí sobre el que és femení, fonamentada en mites i que es reproduïx a través de la socialització de gènere.

Posada en escena: Concepte d'origen teatral que prové del terme francès *mise-en-scène*

(posar en escena una acció). En relació amb el cinema s'utilitza per expressar el control del director o directora sobre tot allò que apareix a la imatge, és a dir, descriu la forma i composició dels elements que apareixen en l'enquadrament. La posada en escena inclou tant aquells aspectes del cinema que coincideixen amb el teatre (decorats, il·luminació, vestuari, elecció, moviment i comportament dels personatges) com els aspectes més propis del cinema (moviments de càmera, escala i mida dels enquadraments, etc.).

Violència estructural: Violència que forma part de l'estructura social i que impedeix cobrir les necessitats bàsiques, com la generada per la desigualtat social, l'atur, les mancances en la nutrició, la manca de serveis sanitaris i educatius bàsics, etc.

Violència cultural: Es refereix a aquells aspectes de l'àmbit simbòlic (religió, cultura, llengua, art, ciències...) que es poden utilitzar per justificar o legitimar la violència estructural o directa. La violència cultural també pot prendre el nom de cultura de la violència.

Material didàctic elaborat per:

Dades de contacte

Si voleu aprofundir més en aquest o altres aspectes del cinema, els docents disposen d'accés gratuït a la Biblioteca del cinema de la Filmoteca amb tot tipus de recursos i bibliografia sobre cinema i cultura audiovisual.

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

T 935 565 198

<https://blocs.gencat.cat/filmotecaescoles>

<https://www.filmoteca.cat/web/ca/article/filmoteca-les-escoles>

Drac Màgic

merce@dracmagic.cat

T 93 216 00 04

www.dracmagic.cat